

Szentháromság ünnepe után 4. vasárnap

► 1Móz 50,15–21

Az emberi és az isteni terv

A vasárnap jellege

A régi egyházi hagyomány ezt a vasárnapot az „irgalmasság vasárnapjának” is nevezte az ősi evangélium alapján (Lk 6,36–42). Az ősi egyházi periódarendben az erre a napra kijelölt evangéliumi szakasz központi témája az irgalmasság. Ebben

Krisztus Urunk a mennyei Atya irgalmasságára hivatkozva inti a megváltottak, a kegyelmet nyert bűnösök gyülekezetét: „Legyetek irgalmasak, ne ítéljetek, bocsássatok meg!” Az egyházi év rendjében a Szentháromság ünnepe utáni vasárnapok a keresztény élet gyümölcseiről szólnak. A negyedik vasárnap üzenete arra emlékezteti a hívőket:

- mindannyian kegyelemből megváltott bűnösök vagyunk,
- ezért nem állhatunk egymás fölé ítélkező módon,
- a Krisztustól kapott irgalmasságot tovább kell adnunk,
- az irgalmasság a keresztény élet egyik legfontosabb ismertetőjegye.

„Kitekintés a történetből”

Irodalomtörténeti szempontból a szöveg egységesebb és novellisztikusabb jellegű, mint a korábbi pátriárkaelbeszélések. A kutatások gyakran hangsúlyozzák, hogy a József-történet a gondviselés teológiájának klasszikus példája: az emberi rossz szándék ellenére Isten üdvterve valósul meg. Az egész józsefi történetben (1Móz 37–50) az 1Móz 50,15–21 szakaszt nevezhetjük teológiai csúcspontnak, mert a történet végén József irgalma, megbocsátása kerül a fókuszpontba. A bosszú helyett az irgalmasságot választja, így József az Újszövetség felől nézve Jézus előképe, míg a testvérek helyzete a mi helyzetünk, a hitetlen, bizalmatlan, félelemben élő testvéreké.

A perikópa megértése

A Szentháromság ünnepe utáni 1–5. vasárnapok fő témája: „Isten hív minket”. A 4. vasárnap témája: „Isten hívása és földi hivatásunk”. Isten hívása nemcsak a könnyű, hanem a nehéz élethelyzeteken keresztül is formálja az életünket, hivatásunkat. József élete nem lineáris sikerút – testvérei eladják, rabszolga lesz, hamisan megvádolják, börtönbe kerül, idegen országban él –, Isten hívása mégis végig jelen van. Ő más perspektívából nézi József életét és hivatását. Isten Józsefet a nehézségeken keresztül formálta azzá, amivé lett: más volt akkor, mikor álmait felfedte a testvéreinek és szüleinek (1Móz 37), és más volt akkor, amikor

a testvérei előtt felfedte önmagát (1Móz 50,18–20). A nehézségekben, a próbákban Isten tisztította őt. Isten hívásával, József hivatásával a zsidó nép üdvtörténete bontakozik ki a szemünk előtt.

Isten hív minket:

- a nehézségek közepette, nem csak a sikerekben;
- mások javára, nem csak önmagunkért;
- a megbocsátás útjára, nem a bosszú útjára;
- az ő tervének részeseivé, ezért nem véletlenül élünk ott, ahol vagyunk.

Igehirdetési vázlat

1Móz 50,15–21 bemutatja

- a bűn valóságát (bosszú);
- a megbocsátás erejét (Ne féljetelek!);
- Isten gondviselő tervét (Isten terve jóra fordította azt).

Történetünkben az emberi természet és a bűn valósága jelenik meg. A testvérek, akik eddig hazudtak apjuknak, félrevezették őt fia halálát illetően, most apjuk mögé bújnak, apjukkal védekeznek, és próbálják menteni a bőrüket, mert már nincs védelem, apjuk meghalt, és félnek a bosszútól. A bűn valósága jelenik meg a kapcsolatokban, hiszen azok beszélnek bosszúról, és azok tartanak bosszútól, akik maguk is bosszút forraltak a fellengzős, nagyképű, a szülői kiváltságokat élvező Józseffel szemben. A testvérek nem is gondolták, hogy más József állt akkor velük szemben a tarka ruhában, és más József áll most előttük, amikor védtelenek, apa nélkül vannak, kiszolgáltatottak, miközben beteljesedik mindaz, amit Isten álmon keresztül látott Józseffel. A bűn valósága mutatkozik meg abban is, hogy apjukkal takaróznak, rájátszanak a korábbi apa–fia kapcsolatra: „Apád megparancsolta nekünk halála előtt: Mondjátok meg Józsefnek: Kériünk, bocsásd meg testvéreid hitszegését és vétkét, hogy rosszat követtek el ellened!” (16b–17) Azt gondolják, az apa szót hallva megindul József szíve, és úgymint fog bocsáta-

ni. A bűn valósága a takarózás, az „apád miatt bocsáss meg nekünk”, és nem az őszinte bűnbánat, a bűnnel való szembenézés, az önvizsgálat, a beismerés, hogy elrontottuk, bűnt követtünk el. Pedig tudták, hiszen történetünkben erre utal az a mondat: *„Hátha József bosszút forral ellenünk, és megfizet most nekünk mindazért a rosszért, amit vele szemben elkövettünk.”* (15) Nem, az elhunyt apjukra való hivatkozás miatt bíznak a megbocsátásban, miközben belül rettegnek a bosszútól.

Egyik oldalon a bosszútól, a megtorlástól, a revanstól féltő testvérek, a másik oldalon egy teljesen más József áll velük szemben, mint akit ismerhettek Izraelben. Józsefet nem vágyik revansra, mert felismerte, hogy minden, ami vele történt, Isten terve, akarata volt (1Móz 45,1–15). Józsefet nem hajtja a bosszú, hanem sír a testvérei láttán. *„Majd megcsókolta mindegyik testvérét, és sírva megölelte őket.”* (1Móz 45,15) Örömet, szeretetet, megbocsátását fejezi ki. A megbocsátás ereje, az irgalom gyakorlása rajzolódik ki történetünkben. A bosszútól féltő testvérek számára a legtökéletesebb válasz hangzik el József ajkáról: *„Ne féljete!”* (19) Ez a két szó hatalmas erővel hatott a rettegő testvérekre. Mint aranyalma ezüsttálcán (Péld 25,11), olyan volt számukra ez a két szó. Józsefben más lelkiület van, mert az évek alatt Isten megengedte, hogy betekintést nyerjen az üdvtörténetbe, a szabadításba. *„Isten küldött el engem előttetek, hogy maradékokot legyen a földön, és életben tartson benneteket nagy szabadítással.”* (1Móz 45,7) Ezáltal Isten szabadító kezét látja a történésekben. Ez a meglátás juttatja el a felismerésre és indítja megbocsátásra. A megbocsátás ereje abban van, hogy nem a múltat hánytorgatja fel, nem a sérelmeit sorolja, nem a sebeit nyalogatja, hanem Isten megbocsátó erejével és szabadításával tekint hátra és előre.

Az előre- és hátratekintésben a megbocsátás ereje abban mutatkozik meg, hogy Isten üdvtervét, munkáját, akaratát látja meg a történésekben. *„Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt”* – azaz József kimondta azt az igazságot, hogy testvérei rosszat terveztek ellene, de Isten

felülírt minden emberi tényezőt, rossz szándékot, mert Istennek van hatalma a rosszat jóval felülírni, a megvallott bűnt kegyelemmel eltörölni, a bűn szennyét vérrel tisztára mosni, a halált feltámadással legyőzni. Isten gondviselő tervében meglátni azt az üdvtervet, amelyet népe életében készített el, és a Messiás jövetelét beleágyazta Izrael történelmébe. Erre pedig azért volt szükség, hogy *„sok nép életét megtartsa”* (20b). Hatalmas különbség van az emberi és az isteni terv között. Az emberi terv a rossz szándékon, a bosszún, a hitszegésen alapult, az isteni terv életek megmentésén. József előképe Krisztusnak, hogy hogyan lehet minden emberi hitszegést, vétket felülírni, és a kereszthalál, a kegyelem hogyan mutatja meg az irgalom csodáját.

Az igehirdetés felépítése

Mindannyian találkozunk olyan helyzetekkel, amikor igazságtalanság ér, amikor múltbeli sebek fájnak, amikor nehéz megbocsátani. József története azt mutatja meg, hogy Isten a legmélyebb emberi konfliktusokban is munkálkodik.

A bűn következménye: a félelem megmarad. Hiába telt el sok év, a bűntudat nem múlt el. A bűn kapcsolatokat rombol, bizalmat pusztít, félelmet szül. Tanulság: a rendezetlen múlt tovább kísért. Az igazi kiengesztelődéshez őszinteség, alázat, bűnvallás szükséges.

A hit látása: Isten nagyobb a sérelmeinknél. József felismeri: nem ő az ítélő. A bosszú kísértése mindig jelen van, különösen akkor, ha hatalmunk lenne rá. De a hit azt mondja: Isten az igaz bíró. Amikor az ember átadja az ítéletet Istennek, felszabadul a szíve a gyűlölet alól.

A megbocsátás gyümölcse: jövő és gondoskodás. József nemcsak megbocsát, hanem gondoskodik testvéreiről: *„...eltartalak én benneteket...”* (21a). A valódi megbocsátás nem pusztán szavakból áll, hanem cselekvő szeretet. A vigasztalás szó szerint: *„szívükre beszélt”*. A megbocsátás gyógyítja a múlt sebeit.

További javaslatok az istentisztelethez

Énekek

Úgy fogadd be a testvért (EÉ 474)

Ékes dolog ismerni (EÉ 67)

Testvéreim javáért (EÉ 455)

Lekciók

Kötelező: Lk 6,36–42; fakultatív: Róm 8,18–23

Illusztrációk

VERS

Ady Endre: *Az Úr érkezése*

Isten nem várt módon lép be az ember életébe. A találkozás megrendítő és személyes. Nem az ember keresi Istent, hanem Isten szólítja meg az embert. Isten hívása gyakran váratlan, és nem a „rendezett” élethelyzetekben történik.

Pilinszky János: *Apokrif*

Az ember elveszettsége és az Isten utáni vágy a „távolság” és „hívás” feszültsége. József történetében is jelen van: Isten csendben munkálkodik, miközben az ember szenved. Isten üdvtervének véghezvitele emberi gondolkodással nem látható át. „Isten nem siet – mondta Augustinus –, mert műve véghezvitelére övé az egész örökkévalóság.”

TÖRTÉNET

„A vonat lassan közeledett az állomás felé. Mindenki izgatottan várta, hogy hazaérkezessen. Feltűnt nekem egy fiatalember, aki idegesen tekintett ki az ablakon. Miután szóba elegyedtem vele, feltárult előttem szomorú élettörténete. Fiatalon szülei ellen lázadva megszökött otthonról. Nem bírta a szülői ház légkörét. Új barátaival mindent kipróbált, amitől otthon óvták, intették.

Hamarosan börtönben találta magát, ahol nagyon megbánta addigi életét. Éppen ma szabadult. Nem volt hová mennie, ezért írt a szüleinek, hogy bocsássanak meg neki, és fogadják vissza a szülői házba. Azt is megírta, hogy megérti, ha nem tudnak neki megbocsátani. A délutáni vonattal fog érkezni. Ha szülei készek visszafogadni, kössenek a kert végén lévő diófára egy fehér kendőt, amit ő a vonatról láthat, különben továbbutazik. Amikor a vonat a kanyarhoz közeledett, a fiún egyre nagyobb feszültség lett úrrá. Arra kért, hogy nézzem meg, ott van-e a fán a megbocsátást jelentő kendő. A kanyarban feltűnt a vén diófa. Felkiáltottam a látványtól. A fa tele volt kendőkkel, sőt lepedőkkel, nehogy a fiú tovább utazzon.”

Felhasznált irodalom

JÁNOSSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása*. Szerzői kiadás, Sopron.

■ ZSARNAI KRISZTIÁN